

محمّد کشتی‌دار
دانشجوی دوره دکتری تربیت بدنی

تاریخچه والیبال

در سال ۱۸۹۵ میلادی مطابق با سال ۱۲۷۵ شمسی (یعنی ۹۲ سال قبل)، والیبال را ویلیام. ج. مورگان مدیر Y.M.C.A (نهضت جوانان مسیحی) در هالیوک ایالت ماساچوست آمریکا ابداع کرد. در ابتدا این ورزش مینونت نام گذاری شده بود و دلیل انتخاب این نام برای همگان نامعلوم بود. به علت محبوبیت فراوان بسکتبال در بین عامه، مورگان تصمیم گرفت برای دانشجویان خود ورزشی را به وجود آورد که بازی آن از روی تور لذت بخش باشد. مورگان با استفاده از تور تنیس روی چمن، که به دو طرف دیوار سالن ورزشی بسته بود، با استفاده از توپی توپ بسکتبال، که به دلیل سبکی وزن به دست‌ها آسیب نمی‌رساند، بازی را شروع کرد. با این وجود که بازی آهسته و کند از Y.M.C.A آغاز شد ولی طولی نکشید که در شهرهای ماساچوست و نیوانگلاند عمومیت یافت. در اسپرینگ فیلد، دکتر ت. آ. هالیستد با مشاهده بازی، مینونت را به والیبال تغییر نام داد. زیرا قصد اساسی از بازی کردن فرستادن و برگشت دادن (رد و بدل کردن) توپ از روی تور بود که کلمه والیبال این مفهوم را می‌رساند. با این‌که والیبال در آغاز ورزشی سالنی بود و در محل‌های سرپوشیده بازی می‌شد، و اساساً برای فعالیت‌های سرگرم‌کننده پشه‌وران و تجار اختصاص یافته بود، کم‌کم به زمین‌هایی در هوای آزاد کشیده شد و به یکی از فعالیت‌های معروف تابستانی تبدیل و به شدت تعقیب شد.

در آغاز برای بازی والیبال قوانین خاصی تدوین نشده بود. هر فردی و کشوری به میل خود به شکل‌های مختلف بازی می‌کرد و به صورت‌های مختلف در هر منطقه جهان گسترش می‌یافت. هم‌چنان‌که هر ابداعی یا اختراعی در آغاز نواقصی دارد و به مرور زمان کامل می‌شود، والیبال نیز از این قاعده مستثنی نبود. رفته رفته برای بازی آن، قوانین ویژه‌ای وضع و روش‌های نوین جایگزین حرکت‌های قبلی شد.

در سال ۱۹۰۰ پذیرفته شد که امتیازهای هر دوره بازی ۲۱ پوئن باشد.

در سال ۱۹۱۲ نظام چرخش به تصویب رسید.
در سال ۱۹۱۷ پذیرفته شد که هر دوره بازی ۱۵ پوئن باشد.
در سال ۱۹۱۸ تعداد بازیکنان هر طرف زمین ۶ نفر پیشنهاد شد و مورد قبول عامه قرار گرفت.

در سال ۱۹۲۱ خط وسط به خطوط زمین بازی اضافه شد.
در سال ۱۹۲۲ موافقت شد که هر تیم با سه ضربه توپ را به طرف دیگر بفرستد.

در سال ۱۹۲۳ اندازه زمین بازی ۱۸ × ۹ متر تعیین شد.

○ بازی والیبال
در ابتدا از جمله
فعالیت های
سرگرم کننده
برای پیشه وران
و تجار بوده
است.

○ در تاریخ
والیبال باید
کشور ژاپن را
دگرگون کننده
روش های
والیبال معرفی
کرد.

به مرور، در سال های بعد، قوانین فراوانی برای این بازی تعیین و در بسیاری از آنها تغییرهایی حاصل شد که هنوز هم این تغییرها (سال ۱۹۸۷) ادامه دارد. هر چهار سال یک بار در کنگره های بین المللی والیبال تغییرهایی برای این بازی به تصویب می رسد. اولین کشور خارجی که والیبال را پذیرفت، کشور کانادا و به سال ۱۹۰۰ بود. شایان ذکر است، هیئت Y.M.C.A (جوانان مسیحی) در معرفی این ورزش به دیگر کشورهای جهان و تعمیم آن سهم فراوانی دارد.

بازی والیبال در پایان سال ۱۹۰۰ به هندوستان رفت، و در سال های ۱۹۰۵ به کوبا، ۱۹۰۹ به پورتوریکو، ۱۹۱۰ به فیلیپین، ۱۹۱۲ به اوروگوئه، ۱۹۱۳ به چین و ۱۹۱۷ به ژاپن تعمیم یافت و به تدریج از سال ۱۹۱۴ به بعد صربانان، فنلاند، آمریکا، مستشاران و اشخاص دیگر آن را به کشورهای اروپایی مانند فرانسه، چکسلواکی، لهستان، شوروی و بلغارستان و سایر کشورهای اروپایی معرفی کردند. ولی به سبب بیگانه بودن این ورزش برای اروپایی ها، در ابتدای امر قبول آن به کندی بود. فرانسه، چکسلواکی و لهستان سه کشور اروپایی بودند که قبل از دیگران، اقدام به تشکیل فدراسیون ملی والیبال در کشور خود کردند.

کشور شوروی که در سال ۱۹۲۲ به تأسیس انجمن ملی والیبال کرده برای پیشرفت و توسعه این ورزش در این کشور به عمل آورد. اصول شوروی از کشورهایی که در آنجا به تدریج به طرفت روش های والیبال سهم بسیار این بازی داده اند، به چکسلواکی و لهستان پس از تشکیل فدراسیون ملی در این کشورها، به کشورهای دیگر انتقال پیدا کرد. در سال ۱۹۲۶ فدراسیون جهانی والیبال در برلین آلمان، در این زمینه فعالیت خود را آغاز کرد. فدراسیون بین المللی دوم و طغیان آن

می توان به سه دوره تقسیم کرد. دوره دوم از سال ۱۹۱۸ تا سال ۱۹۴۶ به بعد که تغییرها و پیشرفت سوم بود.

بین المللی دوم، فعالیت های والیبال مجدداً آغاز شد. فدراسیون بین المللی در قاره اروپا بین دو کشور فرانسه و سوئیس در پاریس برگزار شد و پیگیری برای تأسیس فدراسیون بین المللی والیبال ادامه یافت. مذاکره های بین سه کشور فرانسه، چک و لهستان، به موافقت تشکیل کنگره ویژه، برای تأسیس اتحادیه بین المللی والیبال رسید. سرانجام، در تاریخ آوریل

کشورهای مختلف انجام شده است. در سال ۱۹۸۶ دوره یازدهم مسابقه های جهانی مردان در پاریس و دوره دهم مسابقه های جهانی زنان در کشور چکسلواکی بود. به سبب اهمیتی که والیبال در بین ورزش ها به دست آورد، در سال ۱۹۶۴، مسابقه های والیبال مردان و زنان به برنامه بازی های المپیک توکیو اضافه شد که تاکنون (سال ۱۹۸۷)، در شش دوره از بازی های المپیک، برنامه های آن با اهمیت خاصی انجام شده است. علاوه بر مسابقه های جهانی و المپیک، مسابقه های والیبال مردان و زنان در سراسر جهان با عنوان های قهرمانی اروپا، پان آمریکن، قهرمانی آسیا، بازی های آسیایی، جام جهانی، جام جهانی دانشجویان (یونیورسیاد)، قهرمانی افریقا، ارتش های جهان، راه آهن های جهان، قهرمانی ناشنویان، قهرمانی معلولان، قهرمانی کشورهای عربی، تورنمنت های بین المللی و دوستانه و غیره در گروه های سنی جوانان و بزرگسالان منظم برگزار می شود.

در تاریخچه والیبال باید کشور ژاپن را دگرگون کننده روش های والیبال معرفی کرد. (دگرگون کننده در سرویس؛ ساعد؛ انواع پاس ها؛ توپ گیری؛ انواع آشارها را با پاس های کوتاه الف، ب ترکیبی و بویژه بدنسازی). از سال ۱۹۶۱، انجمن والیبال ژاپن فعالیت های بین المللی خود را افزایش داد و تیم های ملی زنان و مردان این کشور در همه مسابقه های رسمی، زیر نظر فدراسیون بین المللی و کنفدراسیون آسیایی شرکت کردند. مربی تیم ملی والیبال مردان ژاپن، آقای یاموتاکاما تسودایرا با یک برنامه ۸ ساله حساب شده از سال ۱۹۶۵ تا ۱۹۷۲، توانست مدال طلای المپیک مونیخ را برای کشور خود به دست آورد. ماتسودایرا یکی از بزرگ ترین مردان والیبال جهان به حساب می آید و در حال حاضر، نایب رئیس فدراسیون والیبال ژاپن، رئیس کنفدراسیون والیبال آسیایی و نایب رئیس فدراسیون بین المللی والیبال است و سهم بسزایی در پیشرفت والیبال دارد.

از مردان دیگر والیبال ژاپن، می توان از فوجودا در این تاریخچه نام برد که ایشان نیز از لحاظ تئوری و ارائه روش های والیبال نوین نقش مؤثری در والیبال جهان داشته است. آقای هورست با از کشور آلمان شرقی، در پیشبرد امور فنی والیبال جهان و آموزش، نقش بسزایی داشته است و آغاز حرکت مینی والیبال برای کودکان از سن ۹ تا ۱۲ سال از ابتکارهای این شخص است. از تیم های صاحب نام زنان و مردان دنیا که از اولین دوره مسابقه های جهانی، المپیک و جام جهانی تاکنون توانسته اند مقام های اول تا ششم در جهان را به دست آورند عبارتند از:

کشورهای شوروی، ژاپن، چکسلواکی، آمریکا، لهستان، بلغارستان، رومانی، مجارستان، آلمان شرقی، کوبا، سوئیس، آرژانتین، ایتالیا، کره جنوبی، چین، پرو، فرانسه و کره شمالی. امروزه، فدراسیون بین المللی والیبال با سازمانی مرکب از یک رئیس، دو نایب رئیس، پنج کنفدراسیون، یک کمیته المپیک، یک دبیر، یک مدیر فنی، یک خرابه دار، هیئت مدیره و هیئت مدیره مسابقه ها، مربیان، داوران، فرانسیس، پزشکان، کشتیگیران، فعالیت ها، شناسایی بازیکنان، اطلاعات، مسئولان مسابقات

۱۹۴۷، کنگره با شرکت نمایندگان چهارده کشور از سراسر جهان در پاریس برگزار شد و نتیجه آن موافقت برای تأسیس فدراسیون بین المللی والیبال (F.I.V.B) بود که این فدراسیون در پاریس تشکیل شد.

به زودی، کشورهای زیادی درخواست عضو بودن را برای پیوستن به فدراسیون بین المللی اعلام کردند که امروز این فدراسیون متجاوز از ۱۵۰ کشور عضو دارد و بیش از ۱۲۰ میلیون از مردم جهان والیبال بازی می کنند. اولین رئیس انتخابی فدراسیون بین المللی والیبال آقای هل لیبید از کشور فرانسه بود. این شخص تا سال ۱۹۸۴ (یعنی ۳۷ سال تمام)، رئیس این فدراسیون بود و توانست با کمک سایر اعضا، این فدراسیون را در زمره فعال ترین فدراسیون ها و والیبال را در زمره بزرگ ترین ورزش های جهانی درآورد. پس از تأسیس فدراسیون بین المللی، کمیته های مختلفی در آن به وجود آمد و برنامه مسابقه های رسمی بین المللی تنظیم شد.

بالاخره در سال ۱۹۴۹، اولین دوره مسابقه های جهانی والیبال برای مردان در پراگ و در سال ۱۹۵۲، دومین دوره مسابقه های جهانی مردان و اولین دوره مسابقه های جهانی زنان در مسکو برگزار شد. برنامه این مسابقه ها منظم و هر چهار سال یک بار تاکنون در

تشریفات و عضو بودن ۱۵۰ کشور، برنامه های والیبال در سراسر جهان را هدایت و به پیش می برد.

نگرش کلی به گسترش والیبال در جهان

سرآغاز نفوذ والیبال از قاره آمریکا آغاز شد، بدین معنی که سال ۱۹۰۰ در کانادا و بعد از مدتی در کشورهای جنوبی آمریکا؛ ۱۹۰۶ در کوبا؛ ۱۹۰۹ در پورتوریکو؛ ۱۹۱۰ در پرو؛ سال ۱۹۱۷ در برزیل، اوروگوئه و مکزیک توسعه یافت.

در آسیا، سربازان آمریکایی وسیله مناسبی برای رواج این ورزش شدند. سال ۱۹۰۰ که سربازان آمریکایی در فیلیپین به سر می بردند به همت اتحادیه جوانان مسیحی، این بازی در ردیف بازی های شرق آسیا درآمد و در سال ۱۹۱۳، تیم های ژاپن، چین و فیلیپین به یک سلسله مسابقه های والیبال پرداختند.

در اروپا نیز، سربازان آمریکایی این ورزش را رواج دادند و مردم را با آن آشنا کردند. در سال ۱۹۱۴، انگلستان از بازی والیبال استقبال کرد و کشور فرانسه به سال ۱۹۱۷، این بازی را پذیرفت. کشورهای شوروی، چکسلواکی و لهستان در سال های ۱۹۲۰ و ۱۹۲۱ به بازی والیبال آشنا شدند. اندک اندک این بازی به سراسر جهان نفوذ کرد، در چکسلواکی، فرانسه و شوروی خصوصاً در نواحی استونی و لیتوانی پیشرفت بیشتری کرد.

تاریخچه والیبال در ایران

حدود سال ۱۲۹۹ شمسی، ورزش والیبال را جناب آقای میرمهدی ورزشنده استاد بزرگ ورزش به ایران آورد و از دارالمعلمین ورزش آغاز و تحت تعلیم قرار گرفت. بازی والیبال در ایران در ابتدای امر قواعد خاصی نداشت و به شکل های مختلف آن را بازی می کردند. فنون یا روش های والیبال نیز مانند مقررات آن پایه و اساس اصولی نداشت و هر بازیکن به ابتکار شخصی و اختصاصی خود بازی می کرد که بیشتر با مشت یا سینه زدن به توپ همراه بود ولی در سال ۱۳۰۴ شمسی، با استفاده از ترجمه مجله های خارجی، مقرراتی که در آن زمان در کشورهای دیگر اجرا می شد در ایران نیز با حدودی آن را به رسمیت شناختند.

طول و عرض زمین برای آن موقع ۲۰ × ۱۰ متر بود و هر طرف زمین ۹ تا ۱۱ نفر با استفاده از سر و دست به توپ بازی می کردند و هر کس توپ را به زمین یا خارج از زمین می انداختند به طور جدی و جزو خطا محسوب می شد و هر خطا که بیشتر به خصوص در حین بازی می نمودند در سال ۱۳۰۲، ترجمه دیگری از این مقررات به دست آمد که در آن زمان به رسمیت شناختند و این مقررات را در سال ۱۳۰۴ به رسمیت شناختند.

پس از چند ماه تمرین، اولین مسابقه والیبال در سال ۱۳۰۴ بین دو تیم دارالمعلمین و ورزش و کلوب شایسته برگزار شد که با هیجان فراوان توأم بود. مسابقه برای مردم نازگی داشت. بنابراین، حضور آنان باعث شد که رقابت بیشتری بین دو تیم مسابقه دهنده به وجود آید و به هیجان آن افزوده شود. این مسابقه مقدمه توسعه روزافزون این ورزش شد.

بازی والیبال به تدریج به مدارس راه یافت و در اندک زمانی فارغ التحصیلان دارالمعلمین، ورزش را در مدارس و شهرستان های کشور رواج دادند.

شهرستان اصفهان، اولین شهری بود که بعد از تهران در توسعه این ورزش فعالیت داشت. اولین مسابقه شهرستان های ایران در تهران، بین دو تیم کالج اصفهان و کالج البرز تهران برگزار شد. تهیه توپ والیبال در آن زمان مشکل بود و برای بازی والیبال بیشتر از توپ فوتبال استفاده می شد. سرانجام اولین توپ والیبال را شخصی به نام قمشه ساخت.

در سال ۱۳۱۴، یک دوره مسابقه باشگاهی در تهران برگزار شد. در سال ۱۳۱۸، اولین دوره مسابقه های والیبال قهرمانی ایران، همزمان با مسابقه های سایر رشته های ورزشی برگزار شد. در ابتدای تأسیس فدراسیون های ورزشی (سال ۱۳۲۴) والیبال و بسکتبال دارای فدراسیون مشترک بود و تا سال ۱۳۳۶ به همین نحو ادامه داشت و همه ساله، مسابقه هایی به نام باشگاه ها و دسته های آزاد، انتخابی، مدارس هر شهرستان، دانشکده های هر شهرستان و نهایتاً قهرمانی کشور انجام می گرفت.

کتاب مقررات والیبال را در سال ۱۳۲۳ دکتر سید ضیاءالدین شاهمان رئیس فدراسیون والیبال ایران به رشته تحریر درآورد. دقت در تنظیم و انتشار کتاب از طرف آقای شاهمان رئیس تربیت بدنی آموزشگاه های پایتخت و از طرف آقای سید ضیاءالدین شاهمان سرپرست آموزشگاه های شهرستانی و از طرف آقای امیر امین به سمت اولین رئیس فدراسیون والیبال ایران تعیین شد. در سال ۱۳۲۷، برای اولین بار مسابقه های والیبال در پاکستان به تهران دعوت شد و در آن مسابقه والیبال ایران با پاکستان به تساوی مساوی به پایان رسید.

در سال ۱۳۵۵ و ۱۳۵۶ مسابقات سراسری ایران به نام جام سراسری ایران برگزار شد. از سال ۱۳۵۵ لیگ سراسری به نام مسابقه های لیگ سراسری ایران تشکیل شد و شرکت ۸ تیم آغاز شد و تاکنون سبب رونق رشته های مینی والیبال و والیبال در ایران شده و مسابقه های دسته اول و دسته دوم سراسری را تشکیل می دهد.

○ آقای
هورست با از
کشور آلمان
شرقی سابق،
مبتکر
مینی والیبال
برای کودکان
سنین ۹ - ۱۲
سال بوده
است.

○ تهیه توپ
والیبال (در
ایران) در ابتدا
مشکل بود و
برای بازی
والیبال بیشتر از
توپ فوتبال
استفاده
می شد.

۱. ابراهیم نعمتی، مقررات بین المللی والیبال. (انتشارات فدراسیون والیبال جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۷).
۲. داریوش جمالی، آموزش والیبال. (انتشارات دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، ۱۳۵۹).